

PROCHÁDZELI

REVITALIZÁCIA BÝVALEJ STÁŽNEJ VEŽE

HENRIETA ŠMONDRKOVÁ

A547 | ATRN | LS 2019-20 | FA ČVUT

Strážne veže, známe aj ako tzv. špačkárný slúžili k stráženiu hraníc medzi bývalým ČSSR a krajinami západného bloku, prevažne za účelom zamedzenia úteku osôb do zahraničia. Začali sa stavať začiatkom 50tych rokov, spočiatku drevené, neskôr unifikované kovové s výškou od 6 do 12 metrov, s ohľadom na okolitý terén. Napriek tomu, že kedysi sa ich na hraniciach nachádzalo niekoľko stoviek, ide dnes skôr už iba o raritné kusy na ktorých sa podpísal zub času.

Unifikovaná kovová veža je nesená tromi podporami, kotvenými pomocou ocelového plechu do predom pripraveného panelového podlažia. Jedna z podpor je tvorená rebríkom, ktorý sa dá považovať za najtuhšiu časť celej konštrukcie.

Tento pamätník je venovaný na počesť všetkých tých, ktorý dobrovoľne bojovali a vzopreli sa voči totalitnému režimu v ČSR v rokoch 1948 až 1989. Všetkým tým, ktorý riskovali svoje životy aby nezištne pomohli iným a nelegálne ich previedli cez železnú oponu.

Osoby, ktorý pomáhali druhým prekonať štátnu hranicu sa v odbornej terminológii nazývajú prevádzzačmi. Prevádzzačmi boli zväčša osoby dobre znalé terénu a lokálnych podmienok, žijúce v blízkosti štátnych hraníc alebo osoby, ktorých pohyb v hraničnej zóne z dôvodu ich povolania nevzbudzoval podozrenie.

Často bývajú zamieňaný s tzv. kuriérmi /dobové označenie agenti- chodci/ a to nielen z dôvodu úzkej súvislosti medzi ich činnosťami ale aj preto že často krát sa tieto činnosti vykonávali súčasne. Kuriéri boli vysielaní z exilu na určitú dobu za účelom opätovného spojenia s domovom, následného vytvárania spravodajských sietí a získavaní informácií hospodárskeho, politického a vojenského charakteru.

Samotný prechod hranice bol nielen psychicky, kvôli stálemu ohrozeniu zo strany Pohraničnej stráže ale aj fyzicky veľmi náročný. Hranica bola prekračovaná najmä peši, podľa typu terénu cez deň alebo v noci. Trasy merajúce desiatky kilometrov trvali aj niekoľko dní.

O sile tejto formy protikomunistického odporu svedčia aj dobové zápisy ŠTB, ktoré hovoria o minimálne 3924 osobách, ktoré v rokoch 1950 až 1960 hranicu pravidelne prekračovali. Z hľadiska úspešnosti prechodov boli prelomové roky 1950 a 1951, kedy sa úspešnosť kvôli zlepšujúcim sa ženijné-technickým zabezpečeniam výrazne znížila a hranice sa stali takmer nepriepustnými. Preto sa kuriéri a prevádzzači spomínajú najmä v období od februára 1948 do prvej polovice 50tych rokov.

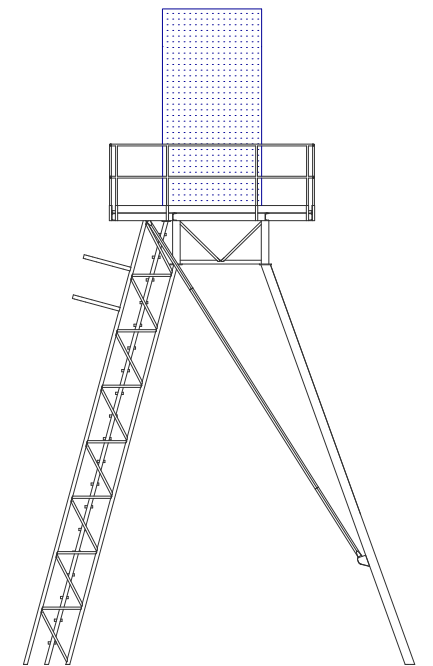
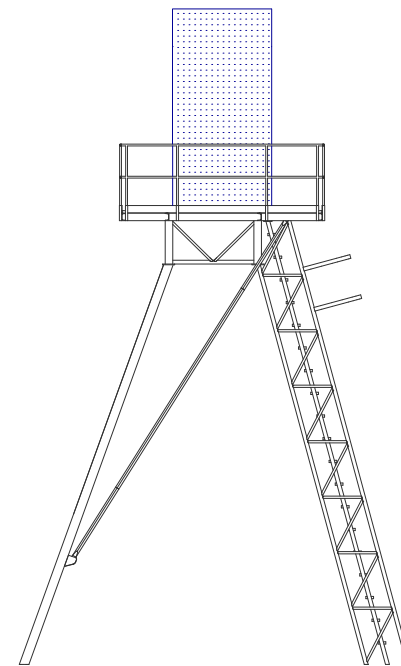
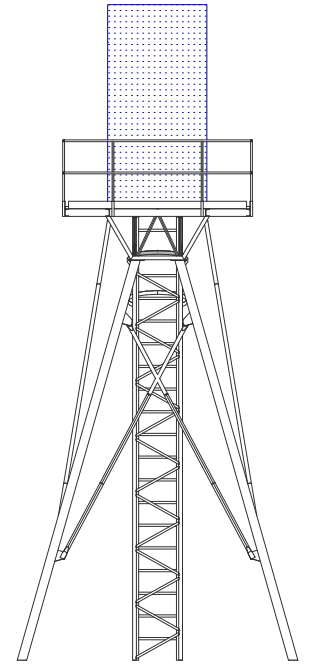
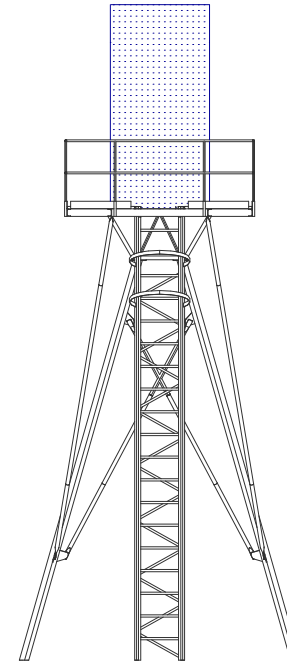
Po zadržaní kuriérov a prevádzzačov nasledovali brutálne výsluchy a tvrdé tresty nielen pre nich samotných ale aj pre ich spolupracovníkov a rodinných príslušníkov. Na trest smrti bolo odsúdených 43 osôb a tisíce ďalších skončili na desiatky rokov za mrežami.

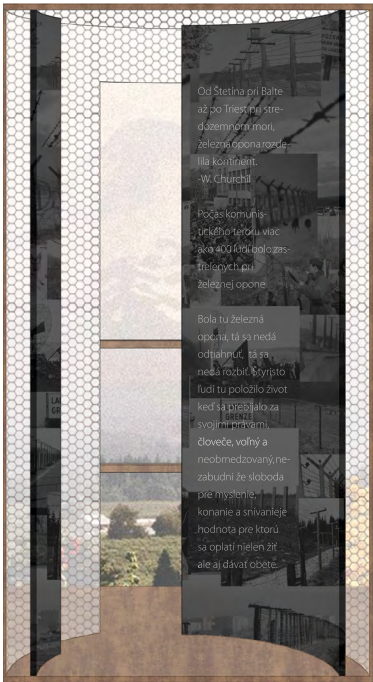
Pamätníkom je silueta, silueta veže, histórie, ktorá sa nemení. Silueta je pre túto pamiatku výpovedná. Je doplnená kruhom, akýmsi novotvarom a diverziou k jasným, ostrým líniam pôvodnej konštrukcie, kruhom, ktorý symbolizuje nádej pre lepšiu budúcnosť a svojou organickosťou oslavuje okolitú prírodu.

Tmavý interiér ako metafora štátu, ktorý bol otrokom ideológie, izolácie a uzavretosti. Vždy iba jeden smer východu ako náročnosť prekročenia železnej opony. Obmedzený výhľad cez ktorý preniká svetlo ako vedomie že za nimi slobodný život existuje. Výstup na ochodzu s neobmedzeným výhľadom ako symbol dnešnej doby voľných rozhodnutí a možností.

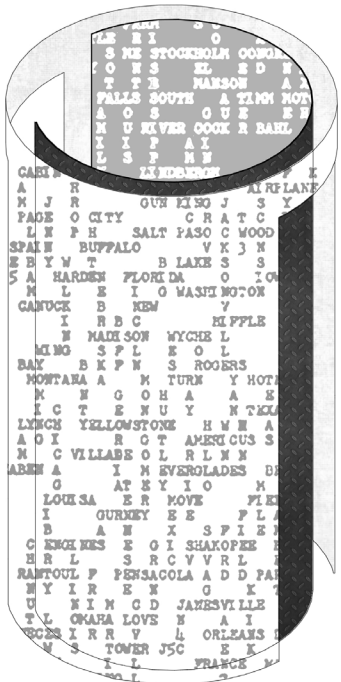
Pamätník je tvorený dvoma menami- perforovanými valcami, vonkajším a vnútorným. Vonkajší, biely, je pevný s dvoma otvormi- vchodom a východom. Vnútorný, čierny, je inverzný, otočný, iba s jednými dverami. Týmto spôsobom vzniká nielen grafická hra čierneho za bielym zvonku a bieleho za čiernym znútra ale aj nutnosť otočiť vnútorný valec, pokiaľ chceme vystúpiť na ochodzu s výhľadom.

Dojem z perforácie je podporený LED pásom prebiehajúcim medzi valcami, ktorý umožňuje nielen väčšiu čitateľnosť mien ale v noci premieňa pamätník na akýsi maják, ktorý je symbolicky presným opakom toho, čomu veža v minulosti slúžila.

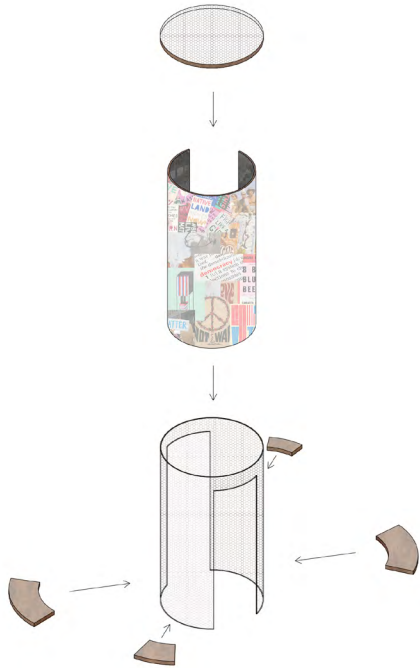

varianta 2- plný vnútorný plášť s perforovaným vonkajším plášťom

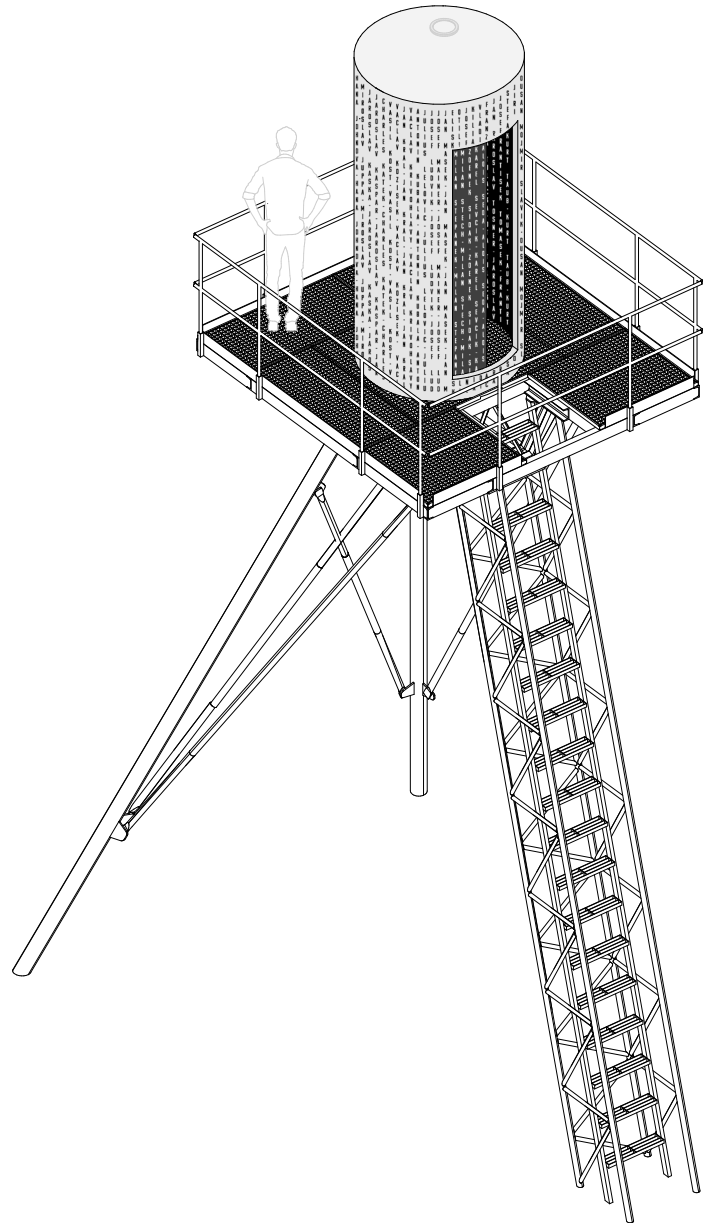
finálna varianta ideí čierneho a bieleho plášťa

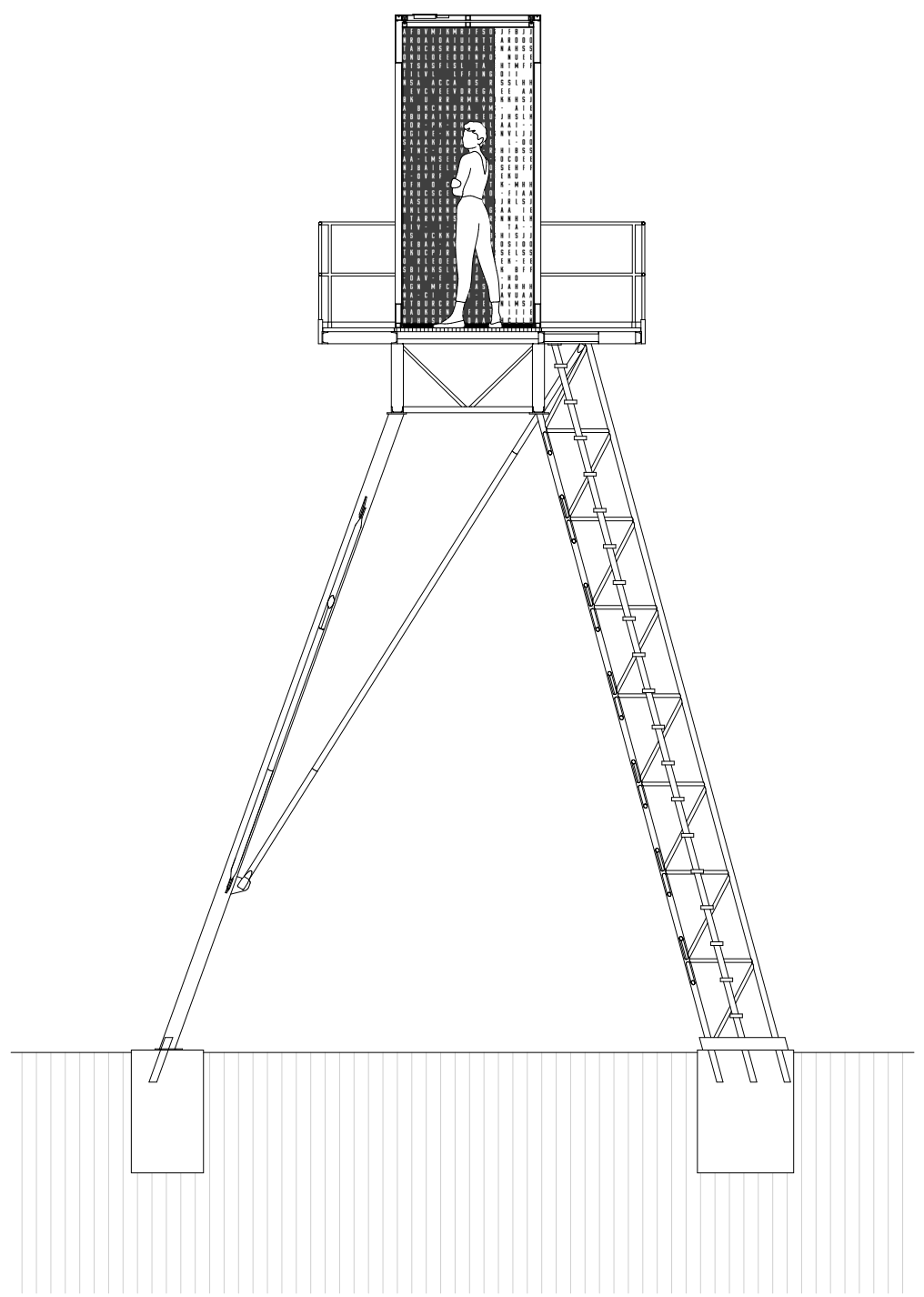
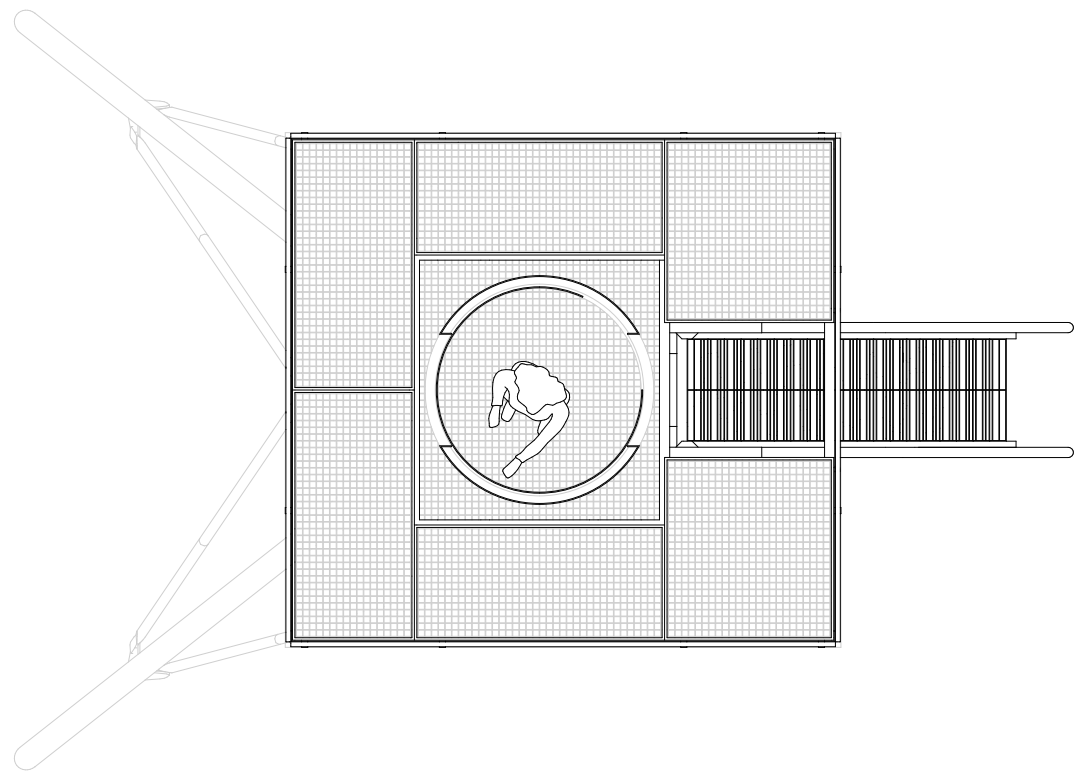

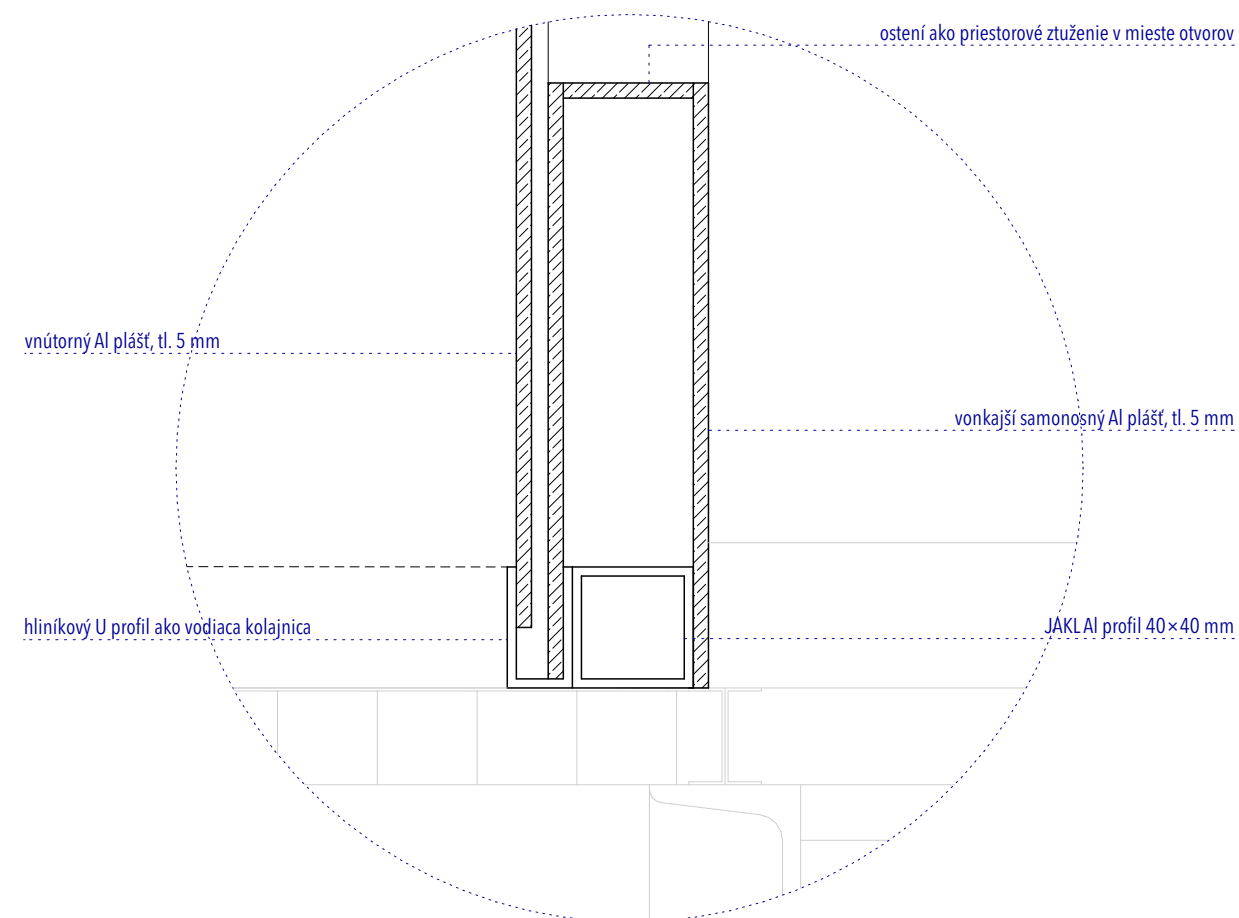
varianta 2- zobrazenie konštrukcie s vonkajším sedením

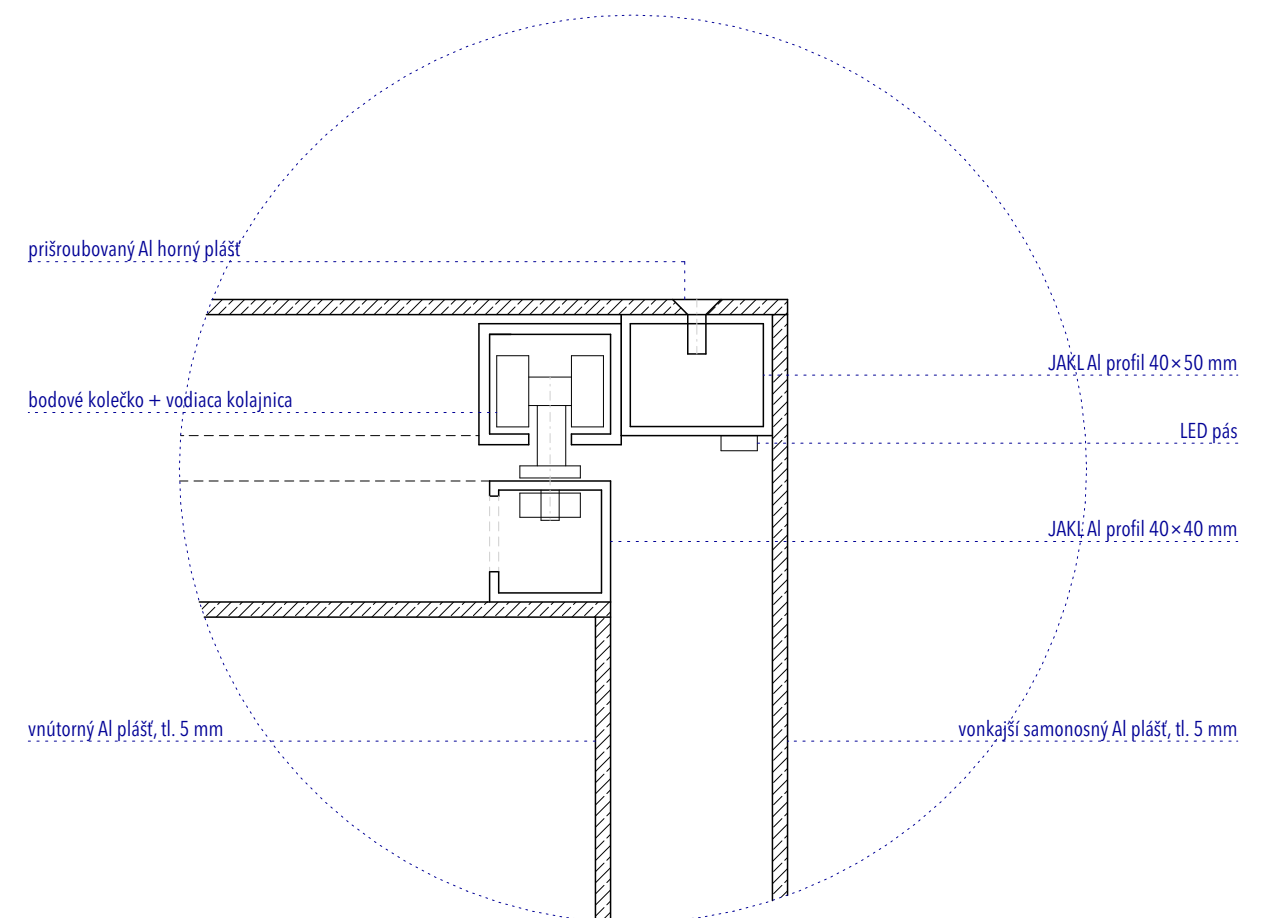
varianta 1- obytný pamätník minulosť vs. prítomnosť

detail dolného kotvenia plášťov

detail horného kotvenia plášťov